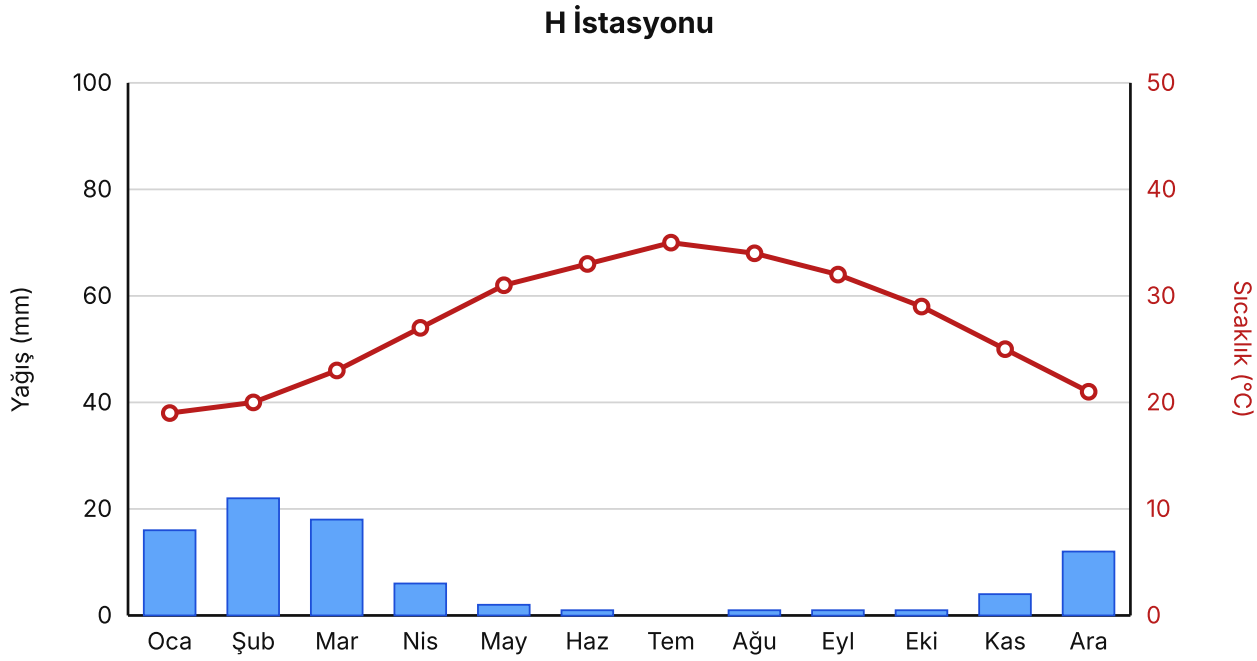
DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Coğrafya Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 6
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Coğrafya · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 6)

1. Zehra, ailesiyle Dubai'ye yaptığı gezide kentin iç kesimlerindeki çölde düzenlenen bir doğa yürüyüşüne katılmıştır. Şekil 1'de yürüyüş alanına yakın H İstasyonu'nun iklim grafiği, aşağıda da Zehra'nın gözlem notları verilmiştir.

Şekil 1. H İstasyonunun iklim grafiği

- Kum taşından oluşan alçak kayalıkların yüzeyi ince kabuklar hâlinde kalkmış; kabukların altındaki kayaç sert ve taze görünümlü. Rehber, yaz günlerinde öğleden sonra kaya yüzeyinin 60 °C'yi aştığını, gece ise 25 °C'ye kadar soğuduğunu anlattı.
- Kıyıya yakın, yer altı suyunun yüzeye çok yaklaştığı tuzlu düzlükte aynı kum taşının gözenekleri beyaz tuz kristalleriyle dolmuş. Bu kesimdeki kayalar elle ovalanınca kum tanelerine dağılıyor.
- Kayalıkların çevresinde toprak örtüsü yok denecek kadar ince; bitki olarak yalnız seyrek, dikenli çalılar var.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Bu bilgilerden yararlanarak H İstasyonu çevresinde iklim koşullarının kum taşı kayalıklarda hangi ayrışma türünü öne çıkardığını, bu ayrışmanın hangi süreçlerle gerçekleştiğini ve ayrışma hızını neden-sonuç ilişkisi kurarak açıklayınız.

2. Bulut, Asya'nın çöllerini ve çevrelerini tanıtan bir belgeselde gördüğü yer şekilleri için aşağıdaki notları almıştır. Belgeselde bu kurak alanlarda bitki örtüsünün çok seyrek olduğu, yer şekillerini biçimlendiren başlıca dış etkenin rüzgâr olduğu vurgulanmıştır.

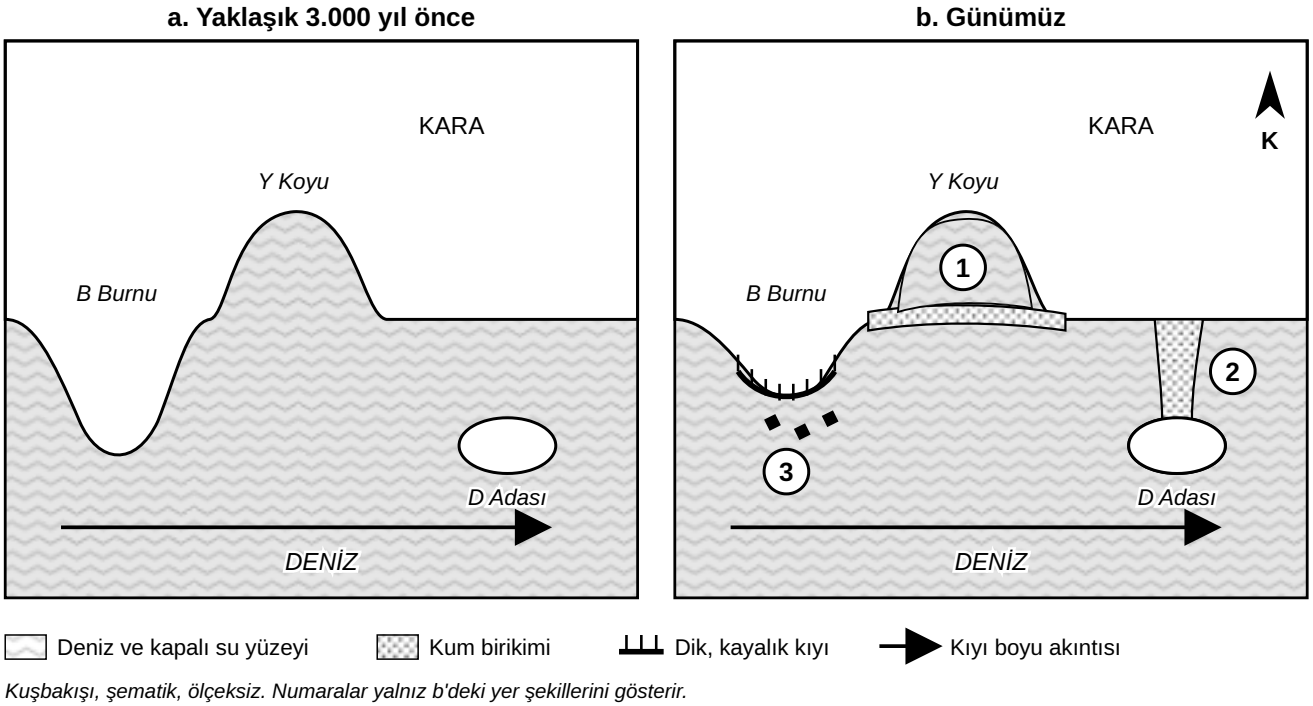
- **I.** Geniş bir düzlükte yüzeyde ince kum ve toz kalmamış; zemin, birbirine sıkıca yerleşmiş çakıl ve iri taşlardan oluşan bir örtüyle kaplı.
- **II.** Yatay tabakalı kayaçların bulunduğu bir alanda, hâkim rüzgâr yönüne paralel uzanan oluklar ve bu olukların arasında keskin sırtlar sıralanıyor.
- **III.** Çin'in kuzeyinde, çöllerin rüzgâr yönündeki geniş bir alanda yüzey, kalınlığı yer yer onlarca metreyi bulan, un gibi ince ve sarımsı silt tanelerinden oluşan bir örtüyle kaplı; bu tanelerin çöllerden geldiği belirtiliyor.
- **IV.** Seyrek çalıların ve kaya bloklarının önünde ve arkasında yığılmış gevşek kumlardan oluşan dalgalı tepeler var; bu tepelerin her yıl biraz daha büyüdüğü belirtiliyor.

I–IV numaralı notlarda anlatılan yer şekillerinin adlarını yazınız. Her birinin rüzgârın aşındırması mı biriktirmesi mi sonucunda oluştuğunu belirterek oluşumunu açıklayınız.

3. Efe, Trakya'nın Ege Denizi kıyısındaki Y Koyu çevresinde kıyının zaman içinde nasıl değiştiğini anlatmak için Şekil 2'deki şematik krokileri hazırlamıştır. Efe krokilerin altına, B Burnu'nun sert kayaçlardan oluştuğunu

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

ve bölgedeki kıyı boyu akıntısının yıl boyunca batıdan doğuya doğru ilerlediğini not etmiştir.

Kuşbakışı, şematik, ölçeksiz. Numaralar yalnız b'deki yer şekillerini gösterir.

Şekil 2. Y Koyu çevresindeki kıyının iki dönemdeki görünümü

a'dan b'ye kıyıda meydana gelen değişimi dalga ve akıntıların aşındırma ve biriktirme süreçleriyle açıklayınız. b'de 1, 2 ve 3 numarayla gösterilen yer şekillerinin adlarını yazınız.

4. Efe, Zehra ve Bulut'tan oluşan grup, Ergene Nehri'nin vadi tabanında bir saha çalışması yapmıştır. Grup, gezi güzergâhını ve taslak planını hazırlayıp sahadaki gözlemlerini tamamlamış, çalışmanın raporlama aşamasına

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

geçmiştir. Grubun sahada doldurduğu gözlem formu aşağıda verilmiştir.

> ***Gözlem Formu — Ergene Nehri vadi tabanı (Ekim)***
>
> - ***Gözlem noktası 1:*** *Nehir burada at nalı biçiminde geniş bir büklüm yapıyor. Büklümün dış kıyısında yaklaşık 2 m yüksekliğinde dik, çıplak bir toprak yar var; yarın dibinde kopmuş toprak blokları ve kökleri açıkta kalmış söğütler görüldü. Köylüler bu kıyının her yıl biraz daha geri çekildiğini söyledi.*
> - ***Gözlem noktası 2:*** *Aynı büklümün iç kıyısı alçak ve hafif eğimli; yüzey ince kum ve siltle kaplı, üzerinde yeni filizlenmiş otlar var. Burada su sığ ve yavaş akıyor.*
> - ***Gözlem noktası 3:*** *Büklümün iki ucu arasındaki kara parçası (boyun) yaklaşık 40 m genişliğe inmiş. Köylüler 20 yıl önce bu genişliğin 150 m kadar olduğunu anlattı.*
> - ***Gözlem noktası 4:*** *Vadi tabanı birkaç kilometre genişliğinde ve neredeyse düz; nehrin iki yanındaki tarlaların toprağı ince alüvyondan oluşuyor. Köylüler, kar erimeleri ve uzun yağışlardan sonra ilkbaharda nehrin zaman zaman yatağından taştığını belirtti.*

Gözlem formundaki bilgilerden yararlanarak gözlenen yer şekillerinin oluşumunda akarsuyun aşındırma ve biriktirme süreçlerinin nasıl etkili olduğunu çözümleyiniz. 3 numaralı gözlem noktasındaki boyunun gelecekte nasıl değişebileceğine ilişkin bir öngörüde bulununuz.

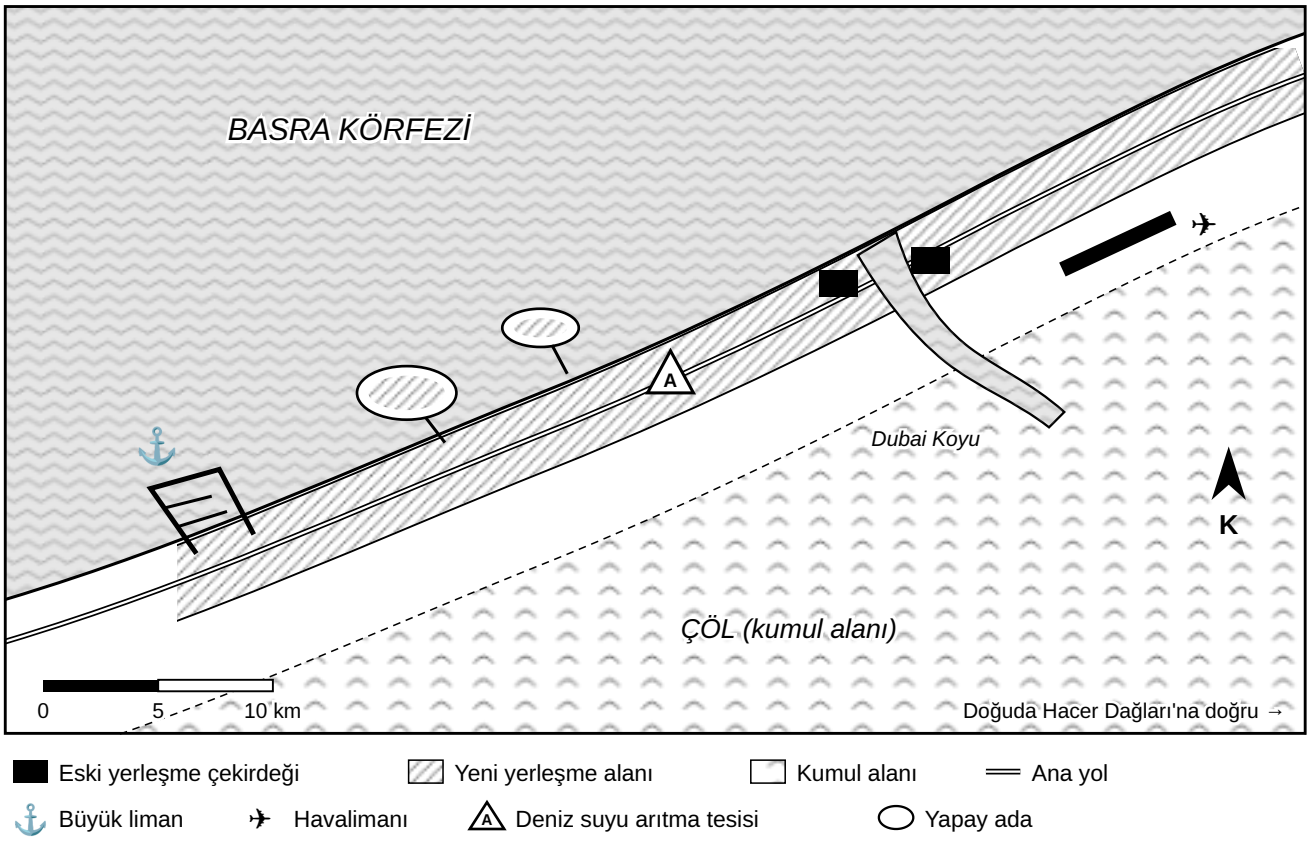
5. Coğrafya öğretmeni, Trakya'daki yer şekilleri ile beşerî faaliyetler arasındaki etkileşimi tartışmak için sınıfa aşağıdaki iki bilgi kartını dağıtmıştır.

> ***Kart 1 — Yer Şekilleri***
>
> - *Ergene Havzası'nın büyük bölümü yükseltisi az, geniş ve hafif dalgalı düzlüklerden oluşur.*
> - *Ergene Nehri ve kolları boyunca düz, alüvyal taban ovaları uzanır; bu ovalar ilkbaharda zaman zaman su baskınına uğrar.*
> - *Kuzeydoğuda Yıldız Dağları yükselir; yamaçlar ormanlarla kaplıdır, vadiler dar ve eğimlidir.*
> - *Güneybatıda Saros Körfezi kıyısında kumsallar ve küçük koylar bulunur.*
>
> ***Kart 2 — Beşerî Faaliyetler***
>
> - *Geniş tarlalarda buğday ve ayçiçeği, akarsu kenarındaki ovalarda çeltik yetiştirilir.*
> - *Bölge, İstanbul'u Avrupa'ya bağlayan otoyol ve demir yolu güzergâhı üzerindedir.*
> - *Büyük organize sanayi bölgelerine çevre illerden ve kırsal kesimden işçiler gelir.*
> - *Yıldız Dağları'ndaki köyler küçük ve dağınıktır; halkın bir bölümü ormancılıkla geçinir.*
> - *Saros kıyısındaki yerleşmelerin nüfusu yaz aylarında birkaç katına çıkar.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Bilgi kartlarından yararlanarak yer şekilleri ile beşerî faaliyetler arasındaki etkileşimi sorgulayan beş soru yazınız. Her soruda Kart 1'deki bir yer şekli özelliğini Kart 2'deki bir beşerî faaliyetle ilişkilendiriniz; beş sorunun her biri Kart 2'deki farklı bir beşerî faaliyete yönelik olsun.

6. Bulut, Dubai'nin küçük bir kıyı yerleşmesinden metropole dönüşümünü anlatan bir sunum hazırlamıştır. Sunumda Şekil 3'teki konum krokisini ve aşağıdaki zaman şeridini kullanmış; Dubai'nin iklim özellikleri için de Şekil 1'deki H İstasyonu'nun verilerinden yararlanmıştır.

Şekil 3. Dubai ve çevresinin şematik konum krokisi

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **19. yüzyılın sonları:** Küçük bir kıyı yerleşmesi olan Dubai, Dubai Koyu'nun iki yakasında yer alır. Halk balıkçılık, inci avcılığı ve tahta teknelerle körfez kıyıları arasında yapılan ticaretle geçinir. İçme suyu, kıyıya yakın sığ kuyulardan sınırlı miktarda sağlanır. Çevredeki çölde akarsu yoktur.
- **1950'lerin sonu ve 1960'lar:** Koy taranarak büyük teknelerin girebileceği hâle getirilir; açık denizde petrol bulunur.
- **1970'lerden sonra:** Batı kıyısında dünyanın büyük limanlarından biri ve çevresinde sanayi ve ticaret alanları kurulur. Havalimanı genişletilerek kıtalar arası uçuşların aktarma merkezlerinden biri hâline gelir.
- **Günümüz:** Nüfus 3 milyonu aşmıştır ve nüfusun büyük çoğunluğu başka ülkelerden çalışmak için gelenlerden oluşur. İçme ve kullanma suyunun büyük bölümü deniz suyu arıtma tesislerinden sağlanır. Deniz doldurularak oluşturulan yapay adalarda konutlar ve oteller yer alır; kent kıyı boyunca kilometrelerce uzanır.

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

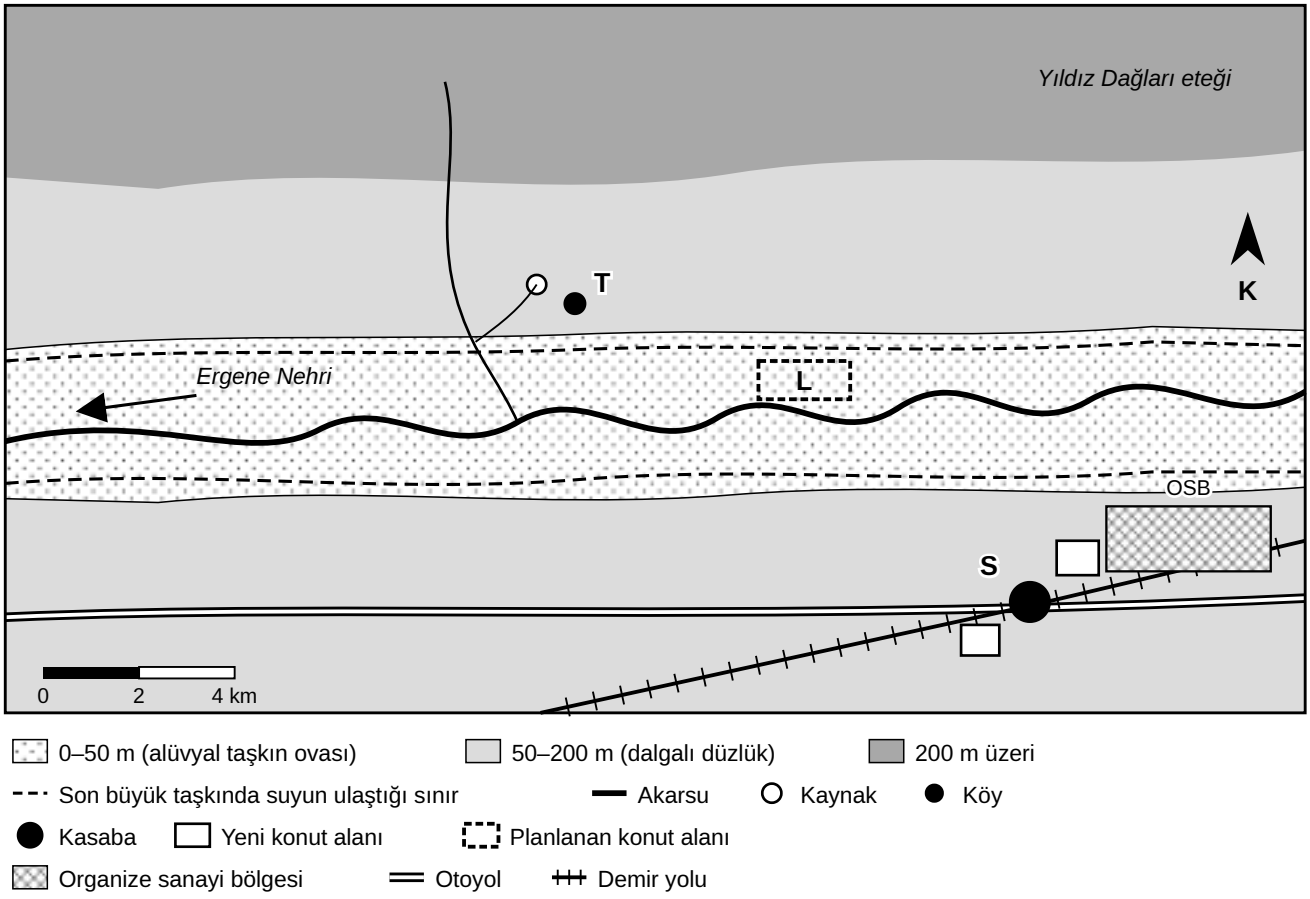
6.1. Dubai'nin ilk kurulduğu yerin seçiminde etkili olan iki doğal ve bir beşerî faktörü Şekil 1, Şekil 3 ve zaman şeridinden yararlanarak açıklayınız.

6.2. Dubai'nin günümüzde metropole dönüşmesinde etkili olan üç beşerî faktörü açıklayınız. Açıkladığınız faktörlerden biri bilim ve teknolojideki gelişmeler olsun ve bu faktörü H İstasyonu'nun iklim özellikleriyle ilişkilendiriniz.

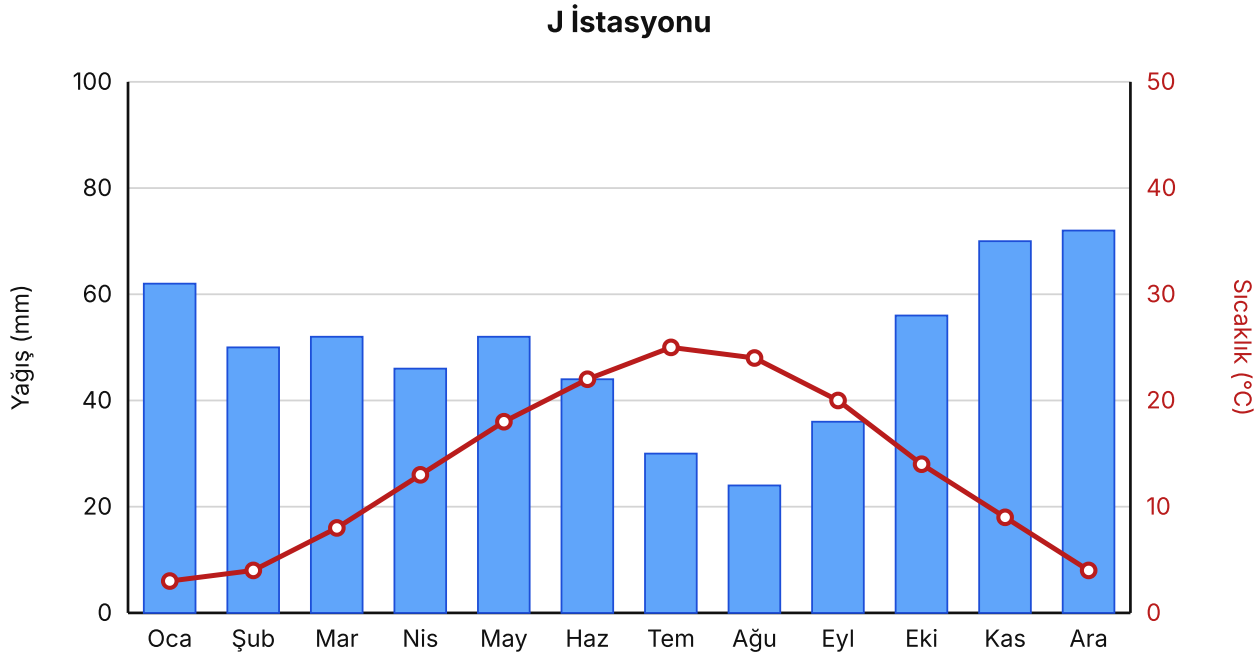
7. Efe, Ergene Havzası'ndaki yerleşmeleri incelemektedir. Şekil 4'te havzanın bir kesiminin şematik fiziki haritası, Şekil 5'te bu kesime yakın J İstasyonu'nun iklim grafiği verilmiştir. Efe, T Köyü'nün yüzyıllardır aynı yerde bulunduğunu, S Kasabası'nın nüfusunun ise son 30 yılda üç katına çıktığını not etmiştir. Belediyenin L

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

alanında yeni bir konut alanı planladığını da öğrenmiştir.

Şekil 4. Ergene Havzası'nda bir kesimin şematik fiziki haritası

Şekil 5. J İstasyonunun iklim grafiği

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 4 ve Şekil 5'ten yararlanarak J İstasyonu'nun iklim özelliklerinin bu kesimde yerleşmeye etkisini, T Köyü'nün yer seçiminde etkili olan doğal faktörleri ve S Kasabası'nın gelişiminde etkili olan beşerî faktörleri açıklayınız. L alanının konut alanı olarak seçilmesinin uygun olup olmadığını haritadaki bilgilere dayanarak sorgulayınız.

8. Aşağıda beş yerleşmeye ait bilgi kartları verilmiştir.

- **I.** Ergene Nehri kıyısındaki geniş bir ovada yer alan kasabanın çevresi çeltik, buğday ve ayçiçeği tarlalarıyla çevrilidir. Nüfusun büyük bölümü çiftçilik ve süt sığırcılığıyla geçinir.
- **II.** Trakya'da otoyol kenarındaki bu ilçede tekstil, gıda ve makine fabrikalarının bulunduğu büyük bir organize sanayi bölgesi vardır. İlçenin nüfusu, fabrikalarda çalışmak için çevre illerden gelenlerle son yıllarda hızla artmıştır.
- **III.** Saros Körfezi kıyısındaki bu yerleşmede kışın birkaç bin kişi yaşar. Yaz aylarında pansiyonlar, kamp alanları ve dalış merkezleri dolar; yerleşmenin geliri büyük ölçüde ziyaretçilere dayanır.
- **IV.** Trakya'da Avrupa'ya giden demir yolu ile otoyolun kesiştiği bu ilçede yük trenlerinin aktarma yaptığı büyük bir istasyon, tır park alanları ve taşımacılık firmalarının depoları bulunur. Çalışanların çoğu yük ve yolcu taşımacılığında görev yapar.
- **V.** İsveç'in kuzeyindeki Kiruna, dünyanın en büyük yer altı demir madenlerinden birinin yanında kurulmuştur. Kentte çalışanların önemli bölümü madende iş bulur; maden galerileri genişledikçe kent merkezinin bir bölümü başka bir yere taşınmaktadır.

Bilgi kartlarındaki yerleşmeleri hâkim fonksiyonlarına göre sınıflandırarak aşağıdaki tabloya yazınız. Her yerleşme için sınıflandırmanızın gerekçesini kart bilgilerine dayanarak açıklayınız.

Yerleşme	Hâkim fonksiyon	Gerekçe
I		
II		
III		
IV		
V		

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif